

ZPRÁVY Z ČESKÉ GEOGRAFICKÉ SPOLEČNOSTI

Informace pro členy

Vážená členko, vážený člene České geografické společnosti, pokud jste zároveň s Informacemi ČGS neobdržel/a také časopis Geografie 2012/3, znamená to, že nemáte za letošní rok zaplacený členské příspěvky. Prosíme, učinite tak nyní (letošní číslo časopisu Geografie obdržíte dodatečně). Číslo účtu společnosti je 1921937329/0800, variabilní symbol – nutný pro identifikaci platby – je číslo uvedené na obálce, ve které jste časopis obdržel/a. Pokud nemáte zájem v ČGS dále setrvat, prosím, podejte zprávu na sekretariát společnosti: sekretariát České geografické společnosti, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Albertov 6, 128 43 Praha 2, tel.: 221 951 397, e-mail: dana.fialova@natur.cuni.cz. Běžnou praxí je informovat o aktuálním dění v ČGS členy prostřednictvím elektronické pošty, ale bohužel adresář sekretariátu není úplný a plně aktuální, proto prosím, pokud došlo ve vašem případě ke změně e-mailové adresy, nebo z jakéhokoli důvodu nedostáváte elektronické zprávy z ČGS, zašlete váš kontakt na e-mail: dana.fialova@natur.cuni.cz. Děkujeme.

Dana Fialová

Zpráva o jednání HV ČGS v roce 2012

Hlavní výbor ČGS se sešel na 4. jednání v dubnu v Praze a hlavním bodem jinak velmi obsáhlé diskuze bylo téma přípravy reprezentativní publikace ke 120. výročí České geografické společnosti. Hlavní výbor doporučil, aby tato publikace obsahovala představení vývoje české geografie a naší vědecké společnosti, prezentaci pracovišť, vydávaných časopisů a vybraných nejvýznamnějších článků z časopisu Geografie. Na jednání také proběhla na základě podnětu prof. Baara rozsáhlá diskuze zaměřená na postavení geografie v systému věd. Hlavní výbor uložil prezidentovi společnosti zahájit jednání s Radou vlády pro vědu a výzkum o možnosti zařazení samostatného oboru geografie v rámci RIV. Další body jednání byly věnovány přípravě celostátního kola Zeměpisné olympiády a přípravě výroční konference ČGS.

Následující 5. jednání HV ČGS se konalo 3. 9. 2012 v předvečer výroční konference České geografické společnosti v Brně. Prezident Společnosti představil hlavní body výroční zprávy ČGS a největší diskuze se vedla nad tématem dalšího financování Společnosti a nad možnostmi dalšího uplatnění velkých úspěchů české geografie na mezinárodní geografické olympiádě. V rozsáhlé diskusi Hlavní výbor velmi poděkoval dosavadním organizátorům Zeměpisné olympiády z katedry geografie, Fakulty pedagogické ZČU v Plzni a jmenovitě hlavnímu pořadateli dr. Sudovi za přípravu a zajištění posledních ročníků Zeměpisné olympiády. Diskuze nad budoucností této soutěže se rychle stočila

na potřebu aktualizace grafické podoby i obsahové skladby webových stránek Zeměpisné olympiády i celé ČGS. HV ČGS doporučil následnickému pořadatelskému týmu vybudovat novou strukturu webové stránky ZO a finančně podpořil tuto modernizaci částkou do 25 000 Kč. Dalšími body jednání byla diskuze nad účastí ČGS v rámci středoškolské soutěže SOČ a Hlavní výbor potvrdil nutnost více formalizovat i pravidla pro Studentskou vědeckou odbornou soutěž, která probíhá každoročně mezi studenty všech vysokoškolských geografických pracovišť.

Zápisy z obou jednání jsou k dispozici na hlavní webové stránce <http://geography.cz>.

Radim Perlín

Zeměpisná olympiáda 2012 a výhled do budoucna

14. ročník soutěže pro talentové žáky základních a středních škol – Zeměpisnou olympiádu – letos naposledy pořádal tým pracovníků z katedry geografie Fakulty pedagogické Západočeské univerzity v Plzni (organizační garant dr. Jiří Suda) pod záštitou České geografické společnosti. V roli pořadatelů jim vypomáhala katedra geografie Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity. 16. 5. 2012 se v Plzni uskutečnilo celostátní kolo soutěže. Soutěžící čekal náročný den, v němž museli nejprve vyřešit otázky písemného testu, poté úlohy práce s atlasem. Klíčová byla takzvaná část projektová. Podle věkových soutěžních kategorií prokázali studenti buďto dovednost práce s geografickými informačními systémy v počítačové učebně nebo řešili praktické úlohy přímo v terénu, v ulicích Plzně. V odpoledních hodinách již byla známa jména vítězů (viz obr. 1 a 2). Slavnostnímu vyhlášení byla mimo jiné přítomna doc. Jana Coufalová, děkanka Fakulty pedagogické ZČU v Plzni a dr. Radim Perlín, vědecký tajemník České geografické společnosti.

V jednotlivých kategoriích soutěže nejlépe obstáli:

Kategorie A (6. roč. ZŠ + 1. roč. osmiletých gymnázií):

1. Jan Bednář, Gymnázium Matyáše Lercha Brno
2. David Vondráček, 2. základní škola, Rakovník
3. Ondřej Huvar, Masarykovo gymnázium, Příbor, p. o.

Kategorie B (7. roč. ZŠ + 2. roč. osmiletých gymnázií):

1. Jakub Gregora, Gymnázium, Lanškroun
2. Jakub Fanta, Gymnázium Boskovice
3. Kryštof Smyčka, Gymnázium, Šternberk

Kategorie C (8. a 9. roč. ZŠ + 3. a 4. roč. osmiletých gymnázií + 1. a 2. roč. šestiletých gymnázií):

1. Ondřej Babka, Gymnázium, Benešov
2. Martin Blecha, Gymnázium, Tišnov
3. Filip Šmejkal, Gymnázium, Uherské Hradiště

Kategorie D (1.–4. roč. SŠ + 5.–8. roč. osmiletých gymnázií + 3.–6. roč. šestiletých gymnázií):

1. Hana Pařízková, Gymnázium Velké Meziříčí
2. Petr Kolařík, Gymnázium, Uherské Hradiště

Obr. 1 (vlevo) – Vítězové celostátního kola Zeměpisné olympiády 2012 – zleva: Hana Pařízková (kategorie D), Jakub Gregora (kategorie B), Jan Bednář (kategorie A). Foto: S. Kučerová.
Obr. 2 (vpravo) – Vítěz celostátního kola Zeměpisné olympiády 2012 v kategorii C Ondřej Babka při předávání diplomu děkankou Fakulty pedagogické ZČU v Plzni. Foto: S. Kučerová.

3. Nikola Jerenič, Gymnázium F. X. Šaldy, Liberec

4. Bruno Jurášek, Gymnázium Jiřího Gutha-Jarkovského, Praha 1

Tým prvních čtyř nejúspěšnějších řešitelů věkové kategorie 16–19 let (Hana Pařízková, Petr Kolařík, Bruno Jurášek, Jan Kozák) navíc postupil na International Geography Olympiad (Mezinárodní geografickou olympiádu) iGeo, která se uskutečnila v německém Kolíně nad Rýnem společně s celosvětovým kongresem Mezinárodní geografické unie (viz příspěvek doc. J. Kolečky v tomto čísle Informací ČGS). Z účasti na světové olympiádě se omluvil Nikola Jerenič, místo něj proto postoupil další v pořadí – Jan Kozák z Gymnázia v Chebu. Ve dnech 13.–15. 8. 2012 proběhlo před iGeo pro tento čtyřčlenný tým úspěšných řešitelů soustředění, během něhož se v městské krajině Brna a venkovském terénu Moravského krasu cvičili v geografických dovednostech, mimo jiné při řešení úloh z předchozích mezinárodních geografických soutěží. Více informací o této akci naleznete na internetové stránce <http://geography.cz/olympiada>.

Pro následující ročník Zeměpisné olympiády přebírá pořadatelství Geografická sekce Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Organizační tým ZO bude pracovat ve složení: dr. Silvie Kučerová (organizační garantka), dr. Miroslav Šobr (garant soutěžní kategorie A), Mgr. Jan Hátle (garant soutěžní kategorie B), dr. Jan Kabrda (garant soutěžní kategorie C), Mgr. Tomáš Burda (garant soutěžní kategorie D), dr. Martina Hupková (grafické práce a marketing), dr. Jan D. Bláha (kartografické práce). Organizační tým ZO bude na odborném zajištění ZO spolupracovat s členy Ústřední komise ZO a Českou geografickou společností.

Ústřední komise ZO je poradní orgán, který představuje komunikační platformu pro diskuzi cílů, zásad a realizace geografického vzdělávání skrze předmetovou soutěž. Jak jsme informovali v předchozím čísle IČGS 1/2012, ústřední komise byla nově doplněna, oficiálně jmenována Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, jejím předsedou byl jmenován doc. Eduard Hofmann (PedF, MU). 16. 5. 2012 proběhla při příležitosti celostátního kola ZO její první schůze v novém složení. Hlavním cílem ústřední komise bude v nejbližší době: a) v obecné rovině diskutovat úlohu a význam ZO pro geografické vzdělávání, sestavit profil talentovaného žáka/studenta v geografii; b) v realizační rovině

diskutovat tematické zaměření jednotlivých soutěžních kategorií ZO; c) v mezinárodních souvislostech zajistit dlouhodobě profesionální reprezentaci Česka na mezinárodních geografických soutěžích, institucionalizovat střeoevropskou soutěž pro talentované žáky soutěžní kategorie C. Od letošního roku se totiž změnila četnost konání mezinárodní geografické soutěže iGeo (soutěž pro kategorii D), která byla doposud pořádána pouze každý sudý rok a střeoevropská soutěž Central European Regional Olympiad (CERIGEO) vyplňovala chybějící mezinárodní rozměr v roce lichém. Ovšem počínaje rokem 2012 je iGeo již vypsána pro každý rok, a proto její paralela CERIGEO pozbyla smysl. Naopak chybí mezinárodní soutěž pro kategorii C. V roce 2009 bylo Česko přizváno do mezinárodní soutěže pro studenty ve věku 12–15 let, kterou pořádá každý druhý rok National Geographic Magazine pod názvem National Geographic World Championship. Nabízí se tedy ustavení CERIGEO jako soutěže pro kategorii C, doplněk National Geographic World Championship v sudé roky. Právě díky těmto soutěžím získali letošní účastníci světové olympiády iGeo mezinárodní zkušenosti, jelikož každý z nich se v minulosti měl možnost zúčastnit National Geographic World Championship či CERIGEO a zde v praxi poznat, v čem se světová soutěž odlišuje od české národní Zeměpisné olympiády, a lépe se připravit na mezinárodní kontext. Navíc podle indicií z Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy se podpora úspěchu talentovaných žáků a studentů v mezinárodních soutěžích postupně stává také prioritou ministerstva – viz například vyhlášení programu Excellence středních škol (hodnocení středních škol podle umístění studentů v soutěžích garantovaných MŠMT), kde je v současnosti zahrnuto sledování umístění soutěžících v krajských kolech a celostátním kole Zeměpisné olympiády a v iGeo (viz <http://excellence.nidm.cz>). Při umístění studentů na stupních úspěšných řešitelů může ředitel příslušné střední školy požádat MŠMT o finanční dotaci určenou na odměnu učitelům geografie.

Změny v rozšíření počtu mezinárodních geografických soutěží a jejich významu pro českou geografii si vynutily i určité změny v organizaci celostátního kola Zeměpisné olympiády od roku 2013. Tyto změny jsou v jistém ohledu kontroverzní, jsou výsledkem dlouhodobější diskuze a ne ve všech ohledech splňují všechna přání organizátorů ZO, jsou však v současnosti nejlépe vyhovujícím kompromisem. Pro zajištění účasti co možná nejkvalitnější reprezentace Česka v mezinárodních soutěžích se členové ústřední komise shodli, že je třeba navýšit počet soutěžících v celostátním kole ZO v kategoriích C a D, pro něž (a výhradně pro něž, tedy ne pro kategorii A a B) existují navazující mezinárodní soutěže. Stalo se tak mimo jiné i na základě opakovaných rozhovorů s úspěšnými řešiteli ZO, kteří pokládají za nejtěžší postup z krajských kol do celostátního. Zkušenost z minulých let totiž ukazovala, že pokud postupuje do celostátního kola ZO pouze jeden vítěz z každého kraje v Česku (tj. v souhrnu 14 soutěžících), dochází nezdědky k situacím, že vítěz z jednoho kraje nepřichází na celostátní kolo ani s tolika body, které získal soutěžící na místě 2. v jiném kraji. Ale soutěžící na jiném než 1. místě se již do celostátního kola podle dosavadního postupového klíče nedostal. Přitom se i na 2., či dokonce 3. místě mohlo jednat o talentované žáky, kteří by nakonec velmi dobře uspěli na mezinárodním poli a lépe reprezentovali Česko. Prioritou se tak stalo zvýšit „výběr“ soutěžících, a proto bylo rozhodnuto o změně postupového klíče z krajského do celostátního kola počínaje rokem 2013 následovně: I nadále bude automaticky postupovat vítěz (1. místo) z každého kraje. Dále bude vytvořen žebříček úspěšných řešitelů

Obr. 3 – Logo Zeměpisné olympiády od ročníku 2012/2013.
Autorka: M. Hupková

v krajích za celé Česko souhrnem, stanoví se jejich celkové pořadí v rámci Česka a prvních deset nejúspěšnějších v tomto pořadí také postoupí do celostátního kola. V důsledku toho se ovšem téměř zdvojnásobí počet soutěžících kategorie C a D při nezměněné (resp. spíše snížené) dotaci MŠMT na pořádání soutěže. Pořadatelé se navíc rozhodli posílit praktickou část soutěže, tj. práci v terénu, která je sice na přípravu a koordinaci nejnáročnější, ovšem právě s jejím řešením se na základě výše zmíněných rozhovorů úspěšněji řešitelé na mezinárodních soutěžích vypořádávají nejobtížněji a ne ve všech ohledech jsou na ni připraveni.

Na základě uvedených skutečností tak od roku 2013 již nově nebude probíhat celostátní kolo Zeměpisné olympiády pro nejmladší žáky kategorie A a B. Pro tyto kategorie bude nejvyšší kolo krajské. Ústřední komise i organizátoři jsou si vědomi, že i nejmladší věková kategorie má právo na soutěž v celostátním kole a znají názor mnoha učitelů zeměpisu, že je toto rozhodnutí „bolestivé“, a situaci hodlají do budoucna dále řešit (např. podaří-li se získat prostředky formou sponzoringu aj.). Na obhajobu lze snad jen dodat, že pokud se za dva roky nejmladší soutěžící zúčastní svého prvního celostátního kola ZO ve vyšší kategorii C, tak jedná-li se skutečně o talentované studenty, jistě uspějí a dokonce snáze postoupí i do mezinárodní soutěže.

Výše uvedená změna musela být zanesena do Organizačního řádu ZO, jakožto i řada změn a upřesnění víceméně organizačního a technického charakteru. Po opakovaném jednání s MŠMT se podařilo navrhovatelům nového organizačního řádu (doc. E. Hofmann, dr. S. Kučerová) v Čl. 2, odst. 3 ustanovit Českou geografickou společnost jako stavovskou společnost Zeměpisné olympiády ve znění: „Na odborném zajištění Zeměpisné olympiády se kromě PO (tj. organizátora pověřeného organizováním ZO, toho času UK v Praze, Geografická sekce – pozn. autorů) podílí i ostatní vysoké školy a fakulty geografického zaměření, členové Ústřední komise ZO a Česká geografická společnost.“ Ostatní změny organizačního řádu se týkaly zejména náležitostí požadovaných ze strany MŠMT pro potřeby výše zmíněného programu Excellence středních škol, tj. např. exaktní definice „úspěšného řešitele“ ZO. Nový schválený organizační řád nabyl účinnosti 1. 9. 2012 a je v plném znění uveřejněn na <http://geography.cz/olympiada/>.

Tato internetová stránka (<http://geography.cz/olympiada/>) se stala novou oficiální stránkou Zeměpisné olympiády pod portálem (centrálním webem) České geografické společnosti. Na ní budou uveřejňovány veškeré informace o Zeměpisné olympiádě. Již nyní jsou zde např. vypsány termíny konání všech kol ZO v roce 2013. Internetové stránky budou průběžně aktualizovány, rozšiřovány a především se plánuje zatraktivnění jejich designu i zlepšení přehlednosti. Dalším náležitostí týkajícím se soutěže i práce s talentovanými studenty obecně je také pravidelně věnována pozornost v časopise Geografické rozhledy. Zeměpisná olympiáda vstupuje do svého 15. ročníku s novým logem, obr. 3 představuje jeho černobílou verzi.

Eduard Hofmann, Silvie Kučerová

Velký úspěch českého týmu na světové geografické olympiádě iGeo 2012

Zástupci českého geografického dorostu zaznamenali na celosvětové soutěži nebývalý úspěch. Studentka Hana Pařízková z Gymnázia Velké Meziříčí přiváží zlatou medaili za celkově šesté místo a student uherskohradištského gymnázia Petr Kolařík získal druhý nejceněnější kov za celkově 27. místo na světě. K bronzovému medailovému zisku měl blízko také Bruno Jurášek z Prahy a dobře si vedl, byť rovněž bez medailového zisku, Jan Kozák z Gymnázia Cheb. Mezi 124 studenty z 32 zemí světa se rozhodně čeští mladí geografové neztratili. Celkově Česko zaujalo 8. místo v žebříčku zúčastněných zemí. Česká geografická společnost blahopřeje celému vítěznému týmu!

Letos naposledy se světová zeměpisná olympiáda konala v dlouho zavedeném dvouletém cyklu jako předkongresová či předkonferenční akce Mezinárodní geografické unie (IGU). Od příštího roku již půjde o akci každoroční, v souladu s příslušnými změnami konferenčních pravidel IGU.

IX. Mezinárodní geografická olympiáda tak proběhla v poslední srpnové dekádě roku 2012 v Kolíně nad Rýnem v Německu těsně před zahájením kongresu IGU. Organizací olympiády byla pověřena Kolínská univerzita a přípravný výbor vedený dr. Dorotheou Wiktorinovou byl podroben výrazné pozornosti nejvyšších místních akademických i politických kruhů. Pořadatelům vyvstal skutečně rozsáhlý úkol. Do soutěže se přihlásilo 33 zemí všech světadílů, byť nakonec se definitivní počet zúčastněných zemí ustálil na 32. To obnášelo ubytovat zpravidla čtyřčlenné týmy (Tunisko vyslalo jen dvoučlenný, dvoučlenný mongolský tým nepřijel), každý doprovázený dvěma učiteli, a zajistit pro všechny potřebné pracovní a odpočinkové prostředí. S příslušnou německou důkladností byl sestaven (méně však již dodržen) bohatý program, který zahrnoval jak důležité soutěžní úkoly: písemný test, práci v terénu a multimediální test, tak společenské a poznávací akce: mezikulturní večer, čtyři různé exkurze (podle zařazení účastníků), prohlídku Kolína, účast na slavnostním zahájení kongresu IGU a vlastní ceremoniály iGeo 2012. Jak studenti, tak učitelé měli doslova každý den od brzkého rána hluboko do noci plné ruce práce, takže o unavené tváře rozhodně nebyla nouze. Hodiny volna pro studenty během dnů soutěže se daly spočítat na prstech jedné ruky.

Písemný test se skládal z šesti tematických okruhů, z nichž každý okruh obsahoval pět otázek. V případě interaktivního multimediálního testu šlo o splnění 30 úkolů, vesměs postavených na obecných, regionálních, místy až důkladných lokálních znalostech. Učitelé vždy před zahájením příslušného kola přeložili do národních jazyků klíčové pojmy a pak jako členové mezinárodní jury výsledky hodnotili. Zvláště náročnou byla práce v terénu. Soutěžící museli jako jednotlivci provést mapování objektů v terénu ve dvou příbřežních částech Kolína. V prvním případě na příkladech Starého města a Rozvojového nábřeží měli promyslet vícestupňovou klasifikaci zjištěných objektů, vytvořit spolehlivou legendu a výsledky ztvárnit v mapě. Kritériem hodnocení byla: důkladnost a úplnost zjištění, mapování a klasifikace všech objektů, strukturovanost legendy a přesnost, čitelnost a celkový dojem kartografického ztvárnění poznatků z terénu. Úkol probíhal nejprve v terénu s doprovázením na učebně. Druhý terénní úkol předpokládal podobnou inventarizaci pruhu území podél nábřeží Rýna ve čtvrti Deutz naproti Starému městu a navržení optimálního využití. To mělo splňovat další soutěžní kritéria: zda návrh počítá se setrvalým

Český tým po slavnostním vyhlášení výsledků iGeo 2012. Zleva: Bruno Jurášek, Libor Lněnička, Petr Kolařík, Hana Pařízková, Jaromír Kolejka, Jan Kozák. Foto: L. Lněnička.

využitím do budoucnosti, jak je setrvalost zajištěna, zda návrh doplňuje služby Starého města, zda poslouží i sousední čtvrti Deutz, zda byly využity dodané podpůrné údaje, jak byl návrh kartograficky ztvárněn (úplnost, strukturovanost, čitelnost) a zda obsahuje inovativní vize. O náročnosti práce hovoří i to, že 12členná porota hodnotila první kolo fieldworku 9 hodin a druhé 13 hodin.

Společenskou inovací programu byl mezikulturní večer. Dva večerní workshopy, které mezikulturnímu večeru předcházely, byly v kompetenci studentů z univerzity v Kolíně a Münsteru. Cca 30členné mezinárodní týmy připravovaly společná večerní vystoupení. Je třeba konstatovat, že nápaditost mládeže nebrala konce a večer měl jednoznačný úspěch. K novinkám patřil i mimosoutěžní geografický kvíz, v němž Petr Kolařík získal 3. místo a s ním spojený cenný pohár.

Vedle připravených exkurzí byla pro český tým zajištěna navíc po skončení oficiálního programu speciální 4denní poznávací geografická exkurze po středním Porýní v rozsahu 920 km trasy údolím Rýna od Kolína po Mohuč, s návštěvou historických měst Wiesbadenu, Limburgu, Wetzlaru a „Komenského“ Herbornu, sousedících pohoří Taunus, Westerwald a Eifel, a prohlídkou dávné francké metropole Cách, průmyslového a moderního Porúří (Düsseldorf a hnědouhelný povrchový důl Garzweiler, přístav v Duisburgu, průmyslové dědictví v Essenu a pověstné visuté dráhy Schwebelbahn ve Wuppertalu).

Jaromír Kolejka, Libor Lněnička